

transparant

EDITORIAAL

Waarheen de Weg ons leidt...

Alles heeft zijn tijd.
Iedere zaak onder de hemel heeft zijn uur.
Er is een tijd van werken en een tijd van rusten.
Een tijd van luisteren en een tijd van spreken,
een tijd van daden en een tijd van zien.
Er is een tijd om te huilen en een tijd om te lachen.
Een tijd om op te bouwen en een tijd om los te laten,
een tijd om te bewaren en een tijd om weg te doen.
Twee zusterkanten van het leven
waarbinnen ik het evenwicht moet vinden.

vrij naar Prediker

Na drie jaar ondervoorzitter en zeven jaar voorzitter geef ik de fakkel door. Een belangrijke periode in mijn leven, een ernstig engagement waaraan een einde komt. Loslaten is niet mijn sterkste kant en het verbaasde mij zelfs een beetje hoe het mij met mezelf confronteerde. Een tijd om op te bouwen en een tijd om los te laten: twee zusterkanten van het leven waarbinnen ik nu het evenwicht moet vinden.

Het was een tijd waarin ik heel veel mocht leren, veel interessante mensen mocht ontmoeten. Het waren rijke en inspirerende ontmoetingen. Gelovigen uit heel verschillende groepen, raden, organisaties en bewegingen brengen inzichten en bekommernissen van hun achterban binnen in het overleg. Op die manier was het ook voor mij boeiend om via anderen te kijken en te luisteren naar wat in de wereld en de geloofsgemeenschappen leeft.

Er klonk altijd de grote gemeenschappelijke zorg om de Kerk van vandaag en morgen en om leken een stem te geven waardoor ze gehoord worden binnen de Kerk en in de samenleving.

Het was steeds weer een uitdaging om deel te nemen aan het binnenkerkelijke en maatschappelijke debat. Het IPB was voor mij effectief een denk- en oefenplaats van dialoog. De verschillende meningen binnen de Kerk daagden mij ook uit om er voor te zorgen dat we naar elkaar blijven luisteren en samen Kerk blijven vormen: eenheid in verscheidenheid.

Ik heb het altijd belangrijk gevonden om te werken aan een open kerkgemeenschap waar, zoals paus Franciscus aangeeft, de lokale Kerk meer op de voorgrond treedt. Het is duidelijk dat niet-gewijde mannen én vrouwen ten volle verantwoordelijkheid moeten opnemen in de Kerk van vandaag en morgen. Immers, de eindverantwoordelijkheid ligt bij en is op te nemen door de gemeenschap zelf. Ze stimuleert mensen om

bepaalde functies in te vullen en volgt die personen op. Hun vorming is daarbij cruciaal. Welke plaats de leek ook inneemt, ze verdient rechtmatige waardering en ondersteuning met de nodige middelen. Leden van geloofsgemeenschappen benadrukken het belang van een sterk samenhangende groep gebaseerd op gedeelde spiritualiteit, zo bleek uit een recente IPB-bevraging. Maar daarbij wil men meer met elkaar in gesprek gaan en deelnemen aan het maatschappelijk debat, een open gemeenschap zijn. Een belangrijk aspect hierbij is leiderschap. Goed leiderschap bouwt de gemeenschap op. Het schept verbinding en bevordert de dialoog. In die dialoog kan God zich vandaag verder laten kennen. Want de openbaring gaat verder. Daarom moet het christelijk geloof zijn fundamentele gerichtheid naar de toekomst herontdekken.

Een ander thema dat mij nauw aan het hart lag en nog ligt, is natuurlijk de plaats van de vrouw in de Kerk. Stappen in de richting van reële inspraak, medewerking, medebeslissing en bestuursverantwoordelijkheid van vrouwen in de Kerk zijn meer dan nodig. Mooie intenties volstaan niet. Er zijn heel wat kerkmensen die oog hebben voor gender en diversiteit. Het mag echter niet bij welwillende aandacht blijven. De plaats van de vrouw in de Kerk wordt pas ernstig genomen als ze geïnstitutionaliseerd wordt en ondersteund door het kerkelijk beleid. Een stappenplan met visie, afdwingbaar in de tijd, is daarbij noodzakelijk.

Voor de Kerk in Vlaanderen wens ik dat de bisschoppen, samen met de nieuwe aartsbisschop, de weg verder gaan die de Kerk dichter bij de tijd brengt. Een Kerk waarin gewijden en niet-gewijden, mannen én vrouwen, bemoedigd en gevormd worden om verantwoordelijkheid op te nemen en waar iedereen welkom is.

Ten slotte wil ik iedereen bedanken voor het vertrouwen dat ik kreeg, de ondersteuning die ik mocht ervaren, de vele warme contacten en momenten van intense samenwerking. Via de denkgroep 'Vrouw en Kerk' en de stuurgroep van het Europees Lekenforum wil ik mijn engagement voor Kerk en samenleving verder opnemen en de band met het IPB bewaren. De weg verder gaan in vertrouwen!

Een wereld onderweg zijn wij, een nog zeer onvolkomen wereld.

Chaos, misverstanden en geweld maken er deel van uit.

Jezus wist dat ook, horen wij vandaag.

Maar Hij bemoedigt ons om te geloven in morgen.

Wie zich bij Hem aansluit,

zal uiteindelijk vrede vinden,

verzekert Hij.

Wij mogen er in dit uur vertrouwensvol naar toelevan.

Josian Caproens

Werken aan de toekomst van geloofsgemeenschappen

Op zaterdag 5 december kwam het IPB-Forum bijeen om te bespreken welke opvolging kan gegeven worden aan het project 'Levende geloofsgemeenschappen in Vlaanderen'. Josian Caproens stelde een reeks oriëntaties voor vanuit de onderzoeksresultaten. Carine Devogelaere gaf een overzicht van de suggesties en vragen van de deelnemers aan de studiedag van 24 oktober die over dit onderwerp werd gehouden in Leuven. Daarna gingen de leden in gesprek in thematische groepen. Eén groep besprak hoe de cijfers van de bevraging nog verder kunnen verwerkt worden, een andere de mogelijkheden om de resultaten verder te verspreiden en te bespreken. En er waren twee groepen die in gesprek gingen over de mogelijke concrete vertaling van de resultaten naar verschillende doelgroepen.

Meer doen met de cijfers

De grote (online) bevraging over de feitelijke situatie van geloofsgemeenschappen en hoe de leden hun GG dromen, leverde een massa cijfermateriaal op. In voorbereiding op de studiedag werd een eerste analyse gemaakt en werden verbanden gezocht. Maar heel wat pistes liggen nog open.

Wat aan bod kwam in de bevraging	
Thema	Omschrijving
Algemeen profiel van de respondent	Persoonskenmerken: geslacht, leeftijd, opleiding, rol in de eigen geloofsgemeenschap, ...
Algemeen profiel van de geloofsgemeenschap	Algemene kenmerken: geografische ligging, aantal aanwezigen, aanbod, ...
Liturgie	Algemene kenmerken van liturgie in de geloofsgemeenschap Aanbod van gebed en viering
Diaconie	Algemene kenmerken van diaconie in de geloofsgemeenschap Aanbod van diaconie
Verkondiging	Algemene kenmerken van verkondiging in de geloofsgemeenschap Verschillende vormen van verkondiging
Verdere profilering	Bijkomende kenmerken van de geloofsgemeenschap: samenhang van de gemeenschap, leiderschap, evaluatiecultuur, ...
Afrondende vragen	Vragen over de mate waarin de eigen geloofsgemeenschap als levend wordt ervaren en over het belang van de 3 pijlers: liturgie, diaconie en verkondiging

Op de studiedag werden vooral cijfers gebruikt uit de eerste thema's van de vragenlijst. De vragen over leiderschap en evaluatiecultuur in de GG kwamen er niet aan bod. Daar zit zeker nog stof tot verdere analyse en bespreking.

In de komende maanden hopen we vanuit het IPB de statistische verwerking nog verder te zetten. Daarbij zullen we ook op zoek gaan naar zoveel mogelijk verbanden tussen de factoren en hun invloed op de levenskracht. Er zal ook worden ingezet op sa-

menwerking met universitaire opleidingen en onderzoekscentra waarbij het materiaal ter beschikking gesteld kan worden van thsisstudenten of van onderzoekers.

We zijn er ons van bewust dat de bevraging ook beperkingen heeft. We hebben immers vooral gemotiveerde leden van GG bereikt en de gemeenschappen van buitenlandse origine zijn quasi afwezig. Daarom is het zinvol onze cijfers te vergelijken met andere studies en eventueel aan te vullen met bijkomend doelgroeponderzoek.

Concretisering van wat leven geeft

Met de bevraging wilden we leden van GG zelf aan het woord laten. We vroegen hen naar de feitelijke situatie in hun huidige GG en naar de kenmerken van de GG waar ze van dromen. Uit de hoge scores op alle terreinen van deze laatste blijkt dat het verlangen naar een levende GG groot is. Uit het verschil tussen realiteit en droom konden we afleiden op welke terreinen verandering nodig is om leven te bevorderen en te laten groeien. Het hele onderzoek was erop gericht om gelovigen zelf te laten aangeven wat leven geeft. Er werd dus geen ideaal of model voorop gesteld. Er werd ook geen definitie gegeven van geloofsgemeenschap waardoor we een divers publiek bereikten van zowel parochiale GG als van groepen en bewegingen. De oriëntaties die we als IPB kunnen geven vanuit dit onderzoek vertrekken dus van de vaststelling dat de meerderheid van de deelnemers aan de bevraging aangeeft dat een bepaald element belangrijk is voor de vitaliteit.

In het voorjaar verschijnt een toegankelijke brochure waarin deze oriëntaties worden voorgesteld, met een aantal voorbeelden van good practices. Voor GG die in gesprek willen gaan over hoe levend ze zijn en waarnaar ze verlangen in de toekomst, zal bijkomend een publicatie verschijnen met suggesties voor de aanpak hiervan. Verschillende werkvormen zijn daarbij mogelijk, gaande van eigen bevraging tot thematische gespreksgroepen en werkwinkels op lokaal en regionaal niveau. Elke GG kan zich daarbij de vraag stellen welke andere GG bij zo'n gesprekken kunnen betrokken worden. We pleiten voor een samenspel tussen territoriale en andere GG. Niet iedere GG moet immers alles willen doen of aanbieden. Verdiepingsavonden, geloofsgesprekken of bepaalde diaconale projecten kunnen geboren worden in bredere contexten en zullen daardoor ook meer slagkans en slagkracht hebben.

Schaalvergroting en schaalverfijning zijn beide belangrijke pistes. Kleinschalige initiatieven kunnen sneller inspelen op vragen en noden. Ze verdienen daarom ruimte in de grotere structuren. Ze scheppen dikwijls een sterke verbondenheid maar lopen anderzijds het risico om na verloop van tijd op zichzelf gesloten groepjes te worden. Uit het onderzoek blijkt dat betrokkenheid en waardering sleutels zijn voor het engagement van de leden van een GG. Wie mee mag beslissen en evalueren, wie aangesproken wordt op zijn of haar talenten, wil zich graag inzetten.

Omdat de samenstelling en de mogelijkheden van de GG snel veranderen, staan we voor de uitdaging om, -liefst zelfs proactief-, in te spelen op deze veranderingen. Maar de ervaring leert dat het onvoldoende is om enkel structurele veranderingen door te voeren of nieuwe afspraken te maken over bijvoorbeeld uur en plaats van de zondagseucharistie. Er is nood aan een diepgaander gesprek over geloof en zingeving. Wanneer de bron kan benoemd worden van waaruit mensen zich inzetten en God en Jezus Christus als inspirator en levende relatie uitgesproken worden, vinden mensen elkaar op een ander niveau. Volgens de deelnemers aan het onderzoek is dat een krachtige bron van leven en toekomst.

Die verbondenheid zal zich niet enkel in woorden uitdrukken maar wordt zichtbaar in dienst aan elkaar en gezamenlijke inzet voor anderen. Diaconie is immers de uitdrukking van een zorgzame betrokkenheid op mensen dichtbij en veraf. Ze zit in eenvoudige dingen als het onthaal aan de kerkdeur of vervoer naar de zondagsviering. Uit de cijfers spreekt duidelijk dat vitaliteit en diaconie nauw met elkaar verbonden zijn. Welk van beide oorzaak is en welke het gevolg kan niet uit de cijfers worden afgeleid.

In gesprek over de resultaten

In de huidige overgangssituatie waar de territoriale GG nieuwe gehelen vormen, lijkt het ons een kans om samen na te denken over wat leven geeft en hoe daarvoor concrete stappen kunnen gezet worden. Daarvoor kunnen de hulpmiddelen die hierboven werden beschreven en verder uitgewerkt worden in de publicatie, gebruikt worden. Eventueel kan ook beroep gedaan worden op iemand van het IPB om een aanzet tot zo'n gesprek te geven.

Natuurlijk is het ook belangrijk dat de onderzoeksresultaten worden meegenomen in het diocesaan beleid en dat ze eventueel de genomen beslissingen in vraag mogen stellen en nieuwe aandachtspunten naar voor schuiven. Daarom gaan we op zoek naar kanalen voor verdere bespreking. We maken enkele bureauleden verantwoordelijk om het onderzoek onder de aandacht te brengen van o.a. de diocesane pastorale raad, de priesterraad, de dekendagen en de bisschopsraad van hun bisdom.

Met de brochure zullen we ook de middenveldorganisaties proberen te bereiken. Zij zijn in het onderzoek niet zichtbaar aanwezig maar vormen in hun kringen soms ook echt levende geloofskernen. En op het terrein worden ze geconfronteerd met de gevolgen van de territoriale reorganisatie van GG. Via de leden van het IPB hopen we in gesprek te gaan om te zoeken hoe ze vanuit hun christelijke inspiratie de opbouw en het leven van GG kunnen bevorderen.

Momenteel wordt ook gewerkt aan een onderzoeksrapport waarin vooral de technische gegevens en de cijfers belicht worden. Dit rapport zal de basis vormen van het overleg met partners zoals de KU Leuven, het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede en het vormingswerk CCV. Zij kunnen de resultaten van dit onderzoek naast andere gegevens leggen en er vanuit de eigen expertise nieuw licht op laten schijnen. Vanuit de Vlaamse bisschoppen was er ook een vraag om een studiegroep te vormen met een aantal experts om de resultaten en de consequenties daarvan te bespreken.

Nieuwe voorzitter IPB

Christa Damen werd in 1963 geboren te Retie (Antwerpse Kempen). In het zesde jaar van het secundair onderwijs raakte ze vanuit de godsdienstlessen gepassioneerd door het geloof. In plaats van wiskunde besloot ze godsdienstwetenschappen te gaan studeren, een onverwachte wending! In haar studententijd engageerde ze zich in de faculteit, in diverse werkgroepen en in het presidium. Als pas afgestudeerde begon ze vrijwilligerswerk te doen in de plaatselijke parochie: als catechist, lector, lid van het parochieteam, ... Naast haar professionele bezigheden in het onderwijs blijft ze bekommerd om de Kerk in Vlaanderen, sinds kort ook als voorzitter van het IPB.

Een mooie studententijd

De jaren 80 waren de overgangsjaren in Godsdienstwetenschappen. Ik behoor tot de laatste generatie die een zeer brede opleiding kreeg met een groot aandeel menswetenschappen: naast theologische vakken ontdekten we de wereld van de psychologie, filosofie, sociologie, pedagogie, ... De meeste studenten waren gedreven en enthousiaste jongeren met een brede kijk op de samenleving. Vanuit die dynamiek wilden we ons engageren in de faculteit maar ook daarbuiten. De werkgroepen in de faculteit, de activiteiten rond de facbar in de Vlamingenstraat, de lezingen en tentoonstellingen die we organiseerden waren een goede leerschool voor een levenslang engagement. Het pausbezoek in 1985 riep gemengde gevoelens op en om eerlijk te zijn, ik ben niet gegaan ...

Onderwijs, mijn eerste roeping

Terwijl ik nog Toegepaste Theologie studeerde, ging ik aan het werk als godsdienstleerkracht. Mijn eerste job als interim leerkracht maakte dat ik ook titularis werd van een vierde jaar S.O. Gedreven als ik was, organiseerde ik een weekend in Leuven met de ganse klasgroep. En ja, deze jongeren maakten ook kennis met het uitgaansleven in Leuven, iets wat ik vandaag waarschijnlijk niet meer zou aandurven!

Twee jaar later kwam ik in Berchem terecht, in de toenmalige normaalschool. Een nieuwe wereld ging voor mij open. Geloofsopvoeding in de kleuter- en lagere school: ik had er weinig over gehoord in Leuven. Tien jaar lang werd dit mijn werkplek. Ik groeide door naar het beleidsniveau en was enkele jaren hogeschoolpastor in de Karel de Grote hogeschool.

Ik trouwde eind jaren 80 en kreeg twee zonen. In mijn vrije tijd was ik actief in de parochie, voornamelijk in de vormselcatechese, de kinder- en jongerenvieringen en als lid van het parochieteam.

Verder kijkend ...

In het begin van de 21ste eeuw maakte ik de overstap naar de inspectie-begeleiding voor het vak Rooms-katholieke godsdienst in het basisonderwijs. Ondertussen begon ik me ook breder te engageren in de diocesane kerkgemeenschap: als lid van het dekenaal team van de Kempen, als lid van de diocesane pastorale raad, in de diocesane werkgroep rond rouwbegeleiding, ... Steeds opnieuw kwam ik terecht in een groep van mensen die aandacht hadden voor de mens in nood, die het geloof als dragend ervoeren in hun leven en die bekommerd waren om de toekomst van onze Kerk. Ik ontmoette gedreven priesters, waaronder Retienaar Ward Bruyninckx, en heel wat zoekende medegelovigen. Ik kwam ook mensen tegen die moe waren en de toekomst somber tegemoet zagen.

Zelf heb ik altijd vanuit een positief realisme naar de Kerk gekeken, mijn werkplek in Antwerpen maakte dat ik op die manier een zicht kreeg op de veranderende samenleving en geloofsgemeenschap, lang voor die zich aftekende in de Kempen. Ik heb er vermoedelijk geleerd om de positieve signalen te (h)erkennen, en niet alleen de geleidelijke afbouw.

Kerk onder stroom

Toen mgr. Bonny in 2009 bisschop van Antwerpen werd, begon het feestjaar van 450 jaar oprichting van het bisdom. Echter, het bisdom zou in 2012 ook 50 jaar heropgericht zijn en dat creëerde een opportuniteit om er een driejarig project van te maken. In september 2009 ging ik aan de slag als coördinator van Kerk onder stroom, niet wetende waar ik aan begon. Het werden drie boeiende jaren waarin ik de Antwerpse Kerk van zeer nabij mocht meemaken en mee ondersteunen. Ik mocht meewerken in de brede waaier van activiteiten die zich in de verschillende sectoren afspeelden. We brachten denkwerk en doe-activiteiten op gang in de parochies, in de diverse (jeugd)bewegingen, in de zorgsector, het onderwijs maar ook de sector van (religieuze) kunst en cultuur kwam aan bod. We werkten aan een diocesaan beleid en zetten lijnen uit voor de toekomst. De ervaring dat je met een gedreven bisschop en een ganse ploeg van geëngageerde mensen samen kunt bouwen aan de Kerk van morgen, gaf een boost die niet meer weg te denken is. Tijdens die jaren kwam ik in het IPB terecht, vanuit de diocesane pastorale raad van het bisdom Antwerpen. Het interdiocesane niveau, met vertegenwoordigers van de diverse pastorale raden en het christelijke middenveld, opende nieuwe perspectieven om te kijken naar de Vlaamse Kerk.

Voorzitter van het IPB

Het is een grote uitdaging om 'het' overlegorgaan van de katholieke Kerk in Vlaanderen te trekken, schreef iemand mij de voorbije week. Dat is zo, en ik wil de uitdaging met veel enthousiasme aangaan, wetende dat er een ploeg van bureauleden is die mee de richting bepaalt. Graag dank ik Josian Caproens voor de voorbije jaren waarin zij, samen met Carine Devogelaere en Nicole Vermeulen, het IPB aanstuurde. Ik ben blij dat ik in haar voetsporen verder mag gaan en Carine en Nicole als medewerkers heb. Ik dank de Vlaamse bisschoppen voor hun steun aan het IPB en kijk uit naar de verdere samenwerking. En tot slot hoop ik dat de organisaties die lid zijn van het IPB zich blijven inzetten om vanuit het Vlaamse landschap mee te bouwen aan de Kerk van morgen!